

מכון בן-צבי
של יד בן-צבי
והאוניברסיטה העברית ירושלים

המוזיאון ההיסטורי היהודי
של איגוד הקהילות ביוגוסלביה,
בלגראד

פתגמים ומימרות

של היהודים הספרדיים בבוסניה והרצגובינה

הוצא לאור בידי איגוד הקהילות ביוגוסלביה
בלגראד תשל"ו — 1976

המוציא לאור
איגוד הקהילות ביוגוסלביה

העורכת הראשית
ז'מילה קולונמוס

המערכת
ז'מילה קולונמוס
ד"ר לאבוסלב קדלבורג
ד"ר וידוסבה נדומצ'קי
לוצי פטרוביץ'

התרגום
ד"ר יוסיפ פרטבורגר / אנגלית
מרדכי מבורך ומרדכי כהן / עברית

העריכה הגרפית
איסו ברוך

עיצוב אמנותי
יובאן צ'ורצ'יץ', צייר אקרמי

בית הדפוס
"סרבושטמפה"

נדפס

ב-1.500 עותקים

בלגראד, תשל"ו — 1976

המוזיאון ההיסטורי היהודי
של איגוד הקהילות ביוגוסלביה,
בלגראד
מכון בן-צבי
של יד בן-צבי
והאוניברסיטה העברית ירושלים

פתגמים ומימרות

של היהודים הספרדיים בבוסניה והרצגובינה

הוצא לאור בידי איגוד הקהילות ביוגוסלביה
בלגראד תשל"ו — 1976

פתח דבר

אנו מפרסמים קובץ פתגמים ומימרות זה של היהודים הספרדיים מבוסניה והרצגובינה, מתוך רצון לשמר את אוצר הפולקלור שלהם ולהעמידו לרשות הקהל הרחב וחוקרים המתעניינים בו.

לאחר גירוש היהודים מספרד ופורטוגל, התיישב חלק מהם בעריה הגדולות של האימפריה העות'ומנית, אשר חלשה על חלקים מיוגוסלביה של ימינו: חלק מסרביה, מקדוניה, ובוסניה והרצגובינה. חלק מסויים מיהודים אלה התיישב בערי דלמציה. בכמה מן החבלים האלה היו כבר קיימות קהילות יהודיות קדומות הרבה יותר. על כך מעידים מימצאים ארכיאולוגיים מהמאות הראשונות לספירה (סוליו, סני, בראץ', סטובי) וסיפורי נוסעים מימי הביניים. בנימין מטולדה (מהמאה ה-12) מזכיר יהודים בביטולה (מונסטיר), סקופיה (איסקופיא), אוהריד וסטרוגה. רשימת רכושו של ההגמון מספליט משנת 1397 מוכיחה כי היה קיים בית כנסת בעיר.

במאות ה-16 וה-17 היו קיימות קהילות ספרדיות בסרייבו, דוברובניק, ספליט, בלגראד, סקופיה, ביטולה, ניש וסמרברו. מאוחר יותר התארגנו קהילות ספרדיות בטראבניק, מוסטור, באניה-לוקה ובערים אחרות בבוסניה והרצגובינה וכן בסרביה ובמקדוניה. במספר ערים, כגון סרייבו ובלגראד, היו קיימות, זו ליד זו, קהילות ספרדיות ואשכנזיות. בזאגרב, לבד מקהילה אשכנזית שמנתה 9,000 נפש, היתה בשנת 1941 גם קהילה ספרדית שמנתה 420 איש. מצב כזה שרר גם בזמון. בחלקה הצפוני של סרביה, כלומר בחבל וויודינה, ובמחוזות הצפוניים והמערביים של קראואטיה וסלאבוניה היו למעשה כל הקהילות אשכנזיות.

הקדומה ואף הגדולה בקהילות בוסניה והרצגובינה היתה קהילת סרייבו. בשנת 1779 הגיע מספר היהודים בעיר זו ל-1,070. לפי מירשם התושבים ב-1911 מנתה קהילה זו 5,000 נפש וערב מלחמת העולם השנייה, מתוך 14,500 יהודים בבוסניה והרצגובינה, גרו 8,114 בסרייבו (7,054 ספרדים ו-1,060 אשכנזים, לפי מירשם

התושבים משנת 1940). סרייבו היתה לאחד ממוקדי הכלכלה והחיים התרבותיים של היהודים הספרדיים בבלקנים. (1) בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, היו 117 קהילות יהודיות ביוגוסלביה, מהן 36 ספרדיות עם מספר כולל של 27.823 תושבים (לפי מירשם התושבים בשנת 1940) (2).

בין השנים 1918—1941 הקימו יהודי בוסניה 26 מפעלים תעשייתיים, קידמו את המסחר והמלאכה, פתחו 8 חנויות ספרים, מספר בתי הוצאה-לאור ושני בתי דפוס. היהודים גם הטביעו את חותמם כרופאים, עורכי דין, וטרינרים, אדריכלים ואגרונומים. היהודים תרמו תרומה נכבדה לחיי התרבות בבוסניה והרצג'ו-בינה; היו להם גם אגודות משלהם, "לה בנבולנציה", "לה הומנידד", "לה גלוריה", "לה לירה". בנוסף לפעילות התברותית וההומניטרית, תרמו אגודות אלה לחיי התרבות, ההשכלה והאמנות של יהודי בוסניה. הן פעלו יד ביד עם בתי הספר היהודיים שהיו קיימים בקהילות הגדולות.

מבין יהודי בוסניה נודע גם מחוץ לשורותיהם שמש של יצחק סמוקובליה, משורר ומחבר סיפורים; קלמי ברוך, בלשן ומבקר ספרותי; מרסל שניידר, פילוסוף; חיים אלקלעי, מבקר וכותב מסות, והצירים והפסלים דניאל קביליו, דניאל אוזמו ויוסף לוי-מונסינו (3).

יהודי יוגוסלביה, ביניהם רבים מבוסניה והרצגובינה, נטלו חלק פעיל בתנועת העובדים ובתנועת הנער הפרוגרסיבית של עמי יוגוסלביה, ביחוד במאבק העממי לשיחרור בשנים 1941—1945. המלחמות והרדיפות השמידו לא רק את האוכלוסייה היהודית אלא גם את הנכסים החומריים שלהם, בניינים היסטוריים, יצירות אמנות ומדע, ספרים, כתבי יד וארכיונים.

בימי הכיבוש פעלו הנאצים ביוגוסלביה בחמה שפוכה נגד הקהילות כדי להשמיד כל זכר לקיומן. מתוך 82.000 היהודים שגרו ביוגוסלביה בשנת 1941 נהרגו 67.000. יותר ממאה בתי כנסת נחרבו ונהרסו, הארכיונים, האוספים והספריות של הקהילות היהודיות הוחרמו או הושמדו.

כיום מספרן של הקהילות היהודיות ברפובליקה הפדרלית הסרביאליסטית של יוגוסלביה מגיע ל-30 שבהן רשומות בסך הכול (ספרדים ואשכנזים) 5.696 נפשות. השימוש ההולך וגובר בשפת המקום דווקא בהדרגה את הלאדינו, השגורה עדיין בפי

(1) כל הערות השוליים והמובאות, ראו במבוא בשפה האנגלית — המתרגם.

היהודים הספרדיים ביוגוסלביה. שפתה של ספרד במאות ה-14 וה-15, אשר היהודים השתמשו בה במשך דורות, שפה המצטיינת בעושר מלים וביטויים, אשר זכתה לתרגומים של יצירות כה רבות, ובכללן התנ"ך, שמורה היום כפי כורדים בלבד בקהילה זו. על מידת השימוש הנרחב בשפה זו תעיד בעליל העובדה שהלאדינו היתה שגורה, ובמידה מסויימת עדיין שגורה, כפי יהודים ספרדיים באפריקה הצפונית, תורכיה, יוון, יוגוסלביה, בולגריה, רומניה, ישראל, צרפת, איטליה, אנגליה, ארצות-הברית ואמריקה הלטינית. אך הדור הצעיר משתמש בה במידה קטנה והולכת.

הירידה במסירת הפולקלור הספרדי בעל-פה נותנת יתר תוקף להכרח לשמור על פקדון יקר זה של היצירה העממית. ניתן לשמור על כמה מאוצרות אלה ע"י כינוסם והוצאתם-לאור של פתגמים ומימרות והקלטת שירים ורומנסות ספרדיים. הפתגמים של היהודים הספרדיים משופעים במוסר השכל, הן בתחום המצור-מצע של חיי המשפחה הן בתחום החברה והמנהגים המגלמים ערכים אנושיים. כמעט כל מצב בחיים מצא את ביטויו בפתגם הולם (4). הפתגמים והמימרות ממקור ספרדי גדושים בעושר לשוני ובביטויים ציוריים ומוזיקליים. מספר קטן יותר של פתגמים ומימרות, מוצאם בחיים הדתיים ומשום כך הם מכילים לעתים קרובות מלים עבריות כגון: עין הרע, חבר, חכם, טלית, חמיו, יום-טוב, מזל, מזוזות, שכל, שבת ועוד.

תנאי החיים החדשים שבהם היו נתונים הספרדים, המגעים הכלכליים והתרבותיים המהודקים והולכים עם עמים דוברי שפות אחרות, החינוך המודרני שניתן לדורות החדשים במרכזים התרבותיים השונים, התפתחות המדע והטכנולוגיה — סיבות אלו ואחרות החדירו לשפת הלאדינו מלים ממקור תורכי, יוני, צרפתי, איטלקי, סלבי. רק מספר מזער של מלים זרות, "ספרדו" כדי להקל על תפוצתן בחיי יום ויום וגם על שימושן בפתגמים ומימרות. הפתגמים והמימרות של יהודי בוסניה והרצגובינה דומים מאד לפתגמים ולמימרות של קהילות יהודיות אחרות, אך במרוצת הזמן ספגו כמה מהם אלמנטים חדשים המדגימים לא רק את גוני השפה המדוברת של יהודי בוסניה אלא גם את אופייה של סביבת לידתם ופריחתם של הפתגמים האלה.

הפתגמים והמימרות מופיעים ביותר מגירסה אחת, אפילו כשמקורם באותו איזור, רק מפי אנשים שונים. עובדה זו מורגשת היטב גם באסופה זו המכילה 1.187 פתגמים ומימרות. הם ערוכים לפי סדר אלפב"תי, אך אינן הוא גורע מרשם מיגוונם של הנרשאים

ברור שאפשר היה לערוך את הפתגמים והאמרות לפי הנרשאים המבטאים את היחס בין הורים לילדים, חמות וכלה, זקנים וצעירים, חתן וכלה, היחסים בין אחים או היחסים עם המעבידים או בין שכנים. יש גם פתגמים ומימרות על ידידות, הערכה, אהבה, או על התקדמות, כשרון, עבודה קשה, הוצאות, עוונות, צדק, יראת שמים, נסיון, סבלנות, כנות, תקווה, שאיפות ומאוויים, יופי, נקיז, בריאות, אלימות, שם-טוב, יהירות, גודל, זהירות, הסתפקות במעט, בזבזנות, קמצנות, חמדנות, עיקשות, אי-צדק, קינאה, צרות-עין, אנוכיות, כפיית-טובה, הגומה, זדון, רשעות, אירוניה, שהיתות, שקר, משוא-פנים, עוני ועושר.

אם כי נעשו בעבר נסיונות לאסוף פתגמים ומימרות ספרדיים, זוהי האסופה המקיפה הראשונה שהודפסה כספר בפני עצמו. ברוב המקרים הודפסו הפתגמים והמימרות בכתבי עת והעוסקים בבלשנות.

ב"רביו היספניק" משנת 1895 נכללו פתגמים של פולש-דלבוסק (5). באותו כתב עת פרסם מ. קייזרלינג, שנתיים לאחר מכן, אסופת פתגמים שלוקטו ע"י א. ס. דויצ'ובלגראד (6) ובשנת 1902 פורסמו פתגמים מתוך ליקוטו של א. גלנקה (7). מספר פתגמים של היהודים הספרדיים בתורפיה, מתוך אוספו של א. דנו, ראו אור בכתב העת, "צייטשריפט פיר רומנישה פילולוגי" בשנת 1900 (8). מספר פתגמים מבוקרשט סקר מ. סאלה (9). ב"אמנות", ירחון לתרבות היהודית בזאגרב, פרסם ד"ר שמואל רומאנו מתקר, כמה נהגים שגורים ביותר בפתגמים ספרדיים" ובו הוא מביא 181 פתגמים המצויים גם בקובץ זה ועוד 34 פתגמים ומימרות (ולפעמים רק שינויי נוסחאות) שאינם כלולים בו, הוא מלווה אותם בתרגום סרבי-קרואטי ובפרשנות (9א). בשנתון של הקהילה היהודית בבולגריה פרסם איזאק מוסקונה מחקר על הישגות של המלים בפתגמיהם ומימרותיהם של יהודי הבלקן (10). באלמנך של הפדרציה של הקהילות היהודיות ביוגוסלביה לשנים 1957 — 1958, פרסם ש. פינטו 210 פתגמים, עם דברי פרשנות קצרים ותרגום לסרבית-קרואטית (11).

בבוסניה נעשו נסיונות ללקט פתגמים לפני מלחמת העולם השנייה. הרב מוריץ לוי וקלמי ברוך מסרייבו חרב דניאל דנו מטרבניק, למשל, כינסו מספר רב של פתגמים ומימרות השגורים בפיהם של יהודי בוסניה; אך ליקוטיהם חוץ מאשר זה של דניאל דנו, לא ראו אור. החומר, ברובו הגדול, אבד בימי המלחמה האחרונה.

הפתגמים והמימרות של יהודי בוסניה והרצגובינה אשר אנו מפרסמים בזה, נלקטו במשך השנים ע"י פרופסור ד"ר סמואל פינטו (1886—1957), הרב דניאל דנון (1888—1942) ואברהם פינטו, פרופסור להיסטוריה, מספר קטן של פתגמים שלוקטו בידי רושמים לא ידועים נכללו במהדורה זו, הואיל הם שייכים לאותו חבל ארץ. במשך שנים רשמו אספנים אלה במסירות רבה ובהתמדה את הפתגמים והמימרות שהודמנו להם לשמור בקהילות שבהן התגוררו.

כתבי היד של ליקוטים אלה עובדו בידי העובדים המדעיים במכון בן-צבי שליד האוניברסיטה העברית בירושלים. מבחינת מסויימת, הוצאה זו הריהי נר זכרון לאלפים הרבים של יהודים אשר הפתגמים והמימרות הללו היו חלק מאוצר הפולקלור שלהם. למקראם, אנו נזכרים בילדותנו אנו, בהודינו, בידינו וברעינו אשר אבדו בסופת המלחמה והרדיפות. תקוותנו כי ספר זה יעודד מאמצים להמשך כינוסם ופרסומם של מיכמני הפולקלור כל עוד מצויים עדיין אנשים אשר מודעת הפולקלור הספרדי יקרה להם (12). בעת ובעונה אחת תורם קובץ הפתגמים והמימרות של יהודי ספרד בבוסניה והרצגובינה תרומה חדשה למחקר נוסף של תרבותם העשירה והרבגונית של עמי יוגוסלביה.

ז. קולונמוס

הקדמה

ספר זה מכיל אסופת פתגמים, מימרות וניבים אשר היו שגורים בדיאלקט היהודי-ספרדי של יוגוסלביה, בתבל בוסניה והרצגובינה. הוא מבוסס על כמה כתבי-יד של המוזיאון ההיסטורי היהודי בבלגראד שנמסרו למכון בן-צבי בירושלים, לשם הכנתם לפרסום.

ביסוד האסופה התעודות הבאות:

(א) שלוש רשימות אנונימיות, שנים מהן כתובות ביד והשלישית מודפסת במכונת כתיבה;

(ב) אוסף הפתגמים בכתב יד מאת אברהם פינטו;

(ג) אוסף שליקט דניאל דנון (כתבי-יד והעתק שלם במכונת כתיבה שפורסם בהמשכים ב"יברייסקי גלאס", סרייבו 1929, מס. 27, 28 ו-29; 1930 מס. 19, 20, 21);

(ד) אוסף של סמואל פינטו (כתבי-יד שצחקו פורסם ב"יברייסקי אלמנאך", 1957-58, ע' 29-48).

פירסום רשימות כאלה היה מחייב עבודת עריכה יסודית אשר בה היו צריכים לבחון את החומר שכבר נתפרסם, למיין את הכל כראוי, לערכו בשיתות ולחוסף לו ביאורים. דבר זה היה בלתי אפשרי לפי שעה. ואולם מפאת ערכו הרב של החומר כשלעצמו, החלט לפרסמו כמות שהוא, ורק לסדר את הפתגמים על פי האל"ף-בית ובהשמטת כפילויות.

להלן כמה הערות לבעיות שנתעוררו בקשר לכתבי-יד אלה:

(1) רבים מן הביטויים והפתגמים מופיעים כמה פעמים במקורות הנזכרים. לעתים תכופות הנוסח הוא זהה, ברם לא אחת ישנו הבדל דק בתחביר או בניסוח (מלים נרדפות כדוגמת:

asta que - fin que; loco - nesio - asno

ולעתים אף הבחינות גם יחד.

(2) הנוסחאות נכתבו באותיות לטיניות, בלא יזמרות למדניות ובלו כללים ברורים לאיות. על כן ייתכן שאותו רושם כתב את האות ז' בלא הבחנה, כ"י, ž, dz או dj כשהצליל האחרון הזה

יכול לבטא [d] + יו"ד. לעתים גורם הדבר לבלבל, הואיל ולמשל גם gente וגם diente מופיעות כ־djentɛ. הוא הדין בקבוצות c, ch; k, q; d, dz; עיצורים s, z בין התנועות. בשימוש של כל אלה אין שום כלל מוגדר.

על רישום התנועות משפיע חוסר הבהירות שבהבחנה בין a ו־e; e ו־i וכן o ו־u כשההכרעה תלויה בכך אם התנועה מוטעמת או לאו (כפי שאפשר לראות גם בדיאלקט של ליאון או בפורטוגזית. אגב, התפתחות זו גראית אופיינית ומיוחדת ליהודים הספרדיים מבוסניה, מקדוניה וחבלים אחרים של יוגוסלביה). קשיים אלה גורעים מן העקיבות ומכבידים על השימוש בחומר הזה למטרות פונטיות ודיאלקטולוגיות.

3) לבסוף, אסופות אלו מכילות גם ביטויים קבועים (למשל oreja de: bueno/a como el pan (לדוגמא: או צירופי מלים (mercader אשר לא תמיד אפשר לראותם כניבים (אידיאומים). דאגתנו הראשונה במהדורה זו היתה לאחד את האיות של האוספים השונים.

לגבי העיצורים נדרשנו לשיטת הכתיב שנתקבלה בוועידה לבלשנות רומנית שהתכנסה בבוקרשט בשנת 1968. שיטה זו מנחה להיצמד ככל האפשר לאיות הספרדי של תקופתנו. ובאשר לתנועות הכרעו — במקום שם המקורות היו הלוקים יתר על המידה — לטובת התנועות ששימושו שכיח בספרד כיום. לכל האמור לעיל, יש להוסיף הערות כדלהלן:

א) מכיוון שבכתובים מופיעים mucho וגם muncho הכרענו בעד mucho.

ב) הואיל ויש בילבול כלשהו בין sos ו־soš לגבי גוף שני של הווה בינוני, שמרנו במקרה זה בעקיבות על sos ואילץ את soš הועדנו לגוף שני, רבים.

ג) במקרים אחרים נדרשנו לסימן הטעמה, (á או é) כדי למנוע כל טעות אפשרית בק:

— הנטיה של פעלים בעתיר בדרך החיזוי (אינדוקטיב) וההווה בדרך התילוי (סבג'ונקטיב) של הנטיה הראשונה:

— הפרדת שתי תנועות (hiatus) ב־gudio או צלל דו־cantaré - cantare; cantará - cantara.
— קולי (דיפטונג) ב־gudio.

— הווה ועברת cantó - cantara.
לאחר שהאיות אוחז, נערכו הנושאים על פי סדר אלפב"תי, בציון מקורותיהם. בשולי העמודים הצבענו על פתגמים וממרות בעלי תוכן שווה, בסימון מספריהם. צירופי מלים שצוינו בסימן

אחד (*) וביטויים קבועים, שצויינו בשני סימנים (**), גם הם נכללו בקובץ.

אנו תקווה, כי אסופה זו, מלבד היותה תוספת לאוצר הידוע של פתגמי היהודים הספרדיים, תספק חומר גלמי להמשך מחקרם של היבטים שונים בחייהם ולשונם של יהודי הבלקן.

האסופה הובאה לדפוס בידי מרת יהודית פסטובסקי, בעזרת עצותיו הבלשניות של הפרופסור שלמה מורג. מטעם המוזיאון ההיסטורי היהודי בבלגראד השתתפה מרת ז'מילה קולאנומוס בהכנת כתב היד.

מכון בן-צבי

היגוי העיצורים

u, o, a לפני	כ	ס לפני i, e	מבוטאת	c
			מבוטאת	ch
i, e לפני	ג'	ג לפני u, o, a	מבוטאת	g
		ג לפני i, e	מבוטאת	g ^h
		גואה gue	מבוטאת	g ^{de}
		ג'	מבוטאת	g
		ה	מבוטאת	h
	כ (במלים עבריות)	ח	מבוטאת	h ^h
		ז'	מבוטאת	j
	כ (במלים עבריות)	כ	מבוטאת	k
		י	מבוטאת	ll
		ק	מבוטאת	q
		ק	מבוטאת	qu
		ר	מבוטאת	r
		ר צרפתית	מבוטאת	rr
		ש ימנית	מבוטאת	š
		צ (ס' מודגשת)	מבוטאת	s
		ז	מבוטאת	z

ראשי תיבות ליד הפתגמים

id. - כנ"ל -	אותו הדב	אסופה אנונימית	— A
v. - ראה		אסופה אנונימית	— B
v.a. - ראה עוד		אסופה אנונימית	— C
		אסופת אברהם פינטו	— AP
		אסופת דניאל דנון	— DD
		אסופת סמואל פינטו	— SP

נתונים ביאוגרפיים על מחברי האסופות

ד"ר. סמואל ב. פינטו (1886—1957)

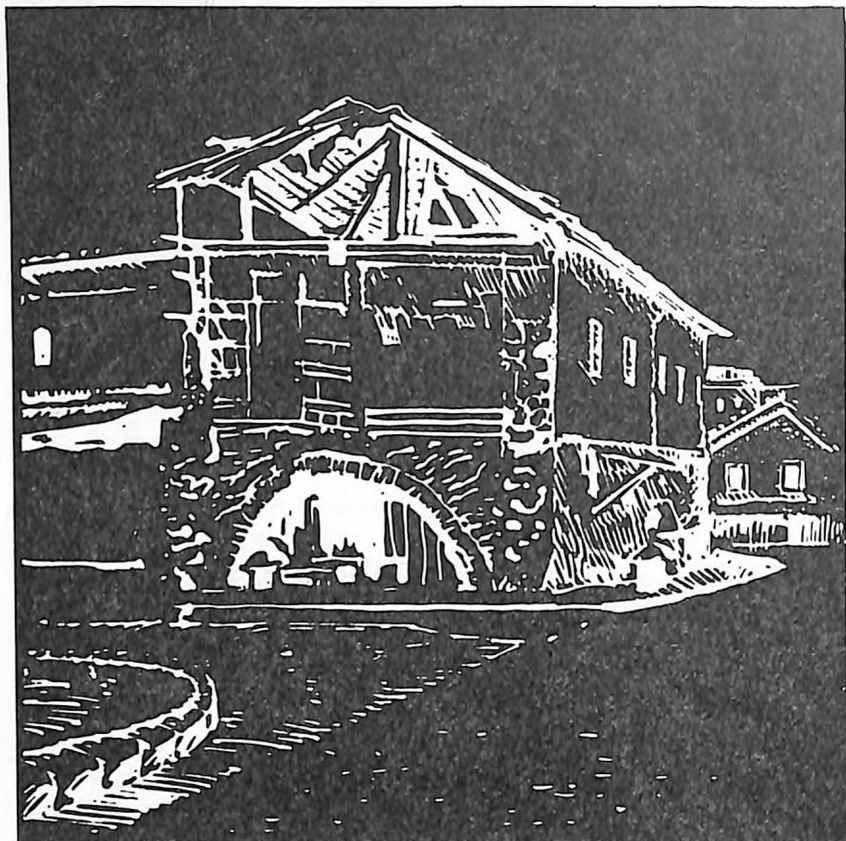
נולד בסרייבו ב-10 באוגוסט 1886. סיים את לימודיו בגימנסיה הקלסית בעירו. למד משפטים בווינה, פראג וזאגרב. קיבל תואר ד"ר למשפטים בפקולטה למשפטים של זאגרב, בשנת 1912. עד 1941 עבד במקצועו כעורך-דין בסרייבו. היה חבר פעיל במערכות כתבי העת היהודיים, ז'ידובסקה סבייט" (תודעה יהודית), יברייסקי זיבוט" (חיים יהודיים) ו-"יברייסקי גלאס" (הקול היהודי), סגן-נשיא של אגודת הצדקה, לה בנבולנציה" ונשיא הקהילה הספרדית בסרייבו. אחרי מלחמת העולם השנייה היה פעיל בחזרת החקירה של פשעי המלחמה וחיבר ספר על הפשעים נגד יהודי בוסניה והרצוגובינה בתקופת הכיבוש הנאצי. עסק במיוחד באיסוף רומנסות ופתגמים ספרדיים. עבודותיו, מצבם של יהודי בוסניה בתקופת השלטון התורכי" ו"פתגמים ומימרות ספרדיים של ספרדי בוסניה" פרסמו לאחר המלחמה ב-"יברייסקי אלמנך" (האלמנך היהודי) של איגוד הקהילות. בכתב העת, מדיצינסי ארכיב" (הארכיון הרפואי) פורסם חיבורו, "הרופאים ומוכרי צמחי רפואה יהודיים בבוסניה בתקופת התורכים". היה היועץ המשפטי של אסיפת הריפובליקה העממית בוסניה והרצוגובינה.

דניאל דנון (1888—1942)

נולד בסרייבו ב-1888 וסיים שם לימודיו ב"ישיבה". לאחר שהיה מורה לדת, שימש כרב בטולה, טראבניק וסרייבו. השתתף בכתבי העת, ז'ידובסקה סבייט"ס, יברייסקי גלאס", וכן ב"יברייסקי אלמנך" של איגוד הרבנים. לפני המלחמה. היתה לו ידיעה מעמיקה בלאדינו הוא עמל ללא ליאות באיסוף החומר הפולקלורי של הספרדים: פתגמים, מימרות, רומנסות, מינהגים, בלאדינו חיבר שירים ויצירות ספרותיות זעירות אחרות שמעולם לא ראו אור בדפוס. בתקופת מלחמת העולם השנייה חי במחזרת בסרייבו תחת חסותה של משפחה מוסלמית, אך באחת, "הסריקות" ב-1942 נתגלה על ידי האוסטשי. נשלח למחנה יאסנובץ הנודע לשמחה ושם נרצח.

אברהם פינתו

נולד בביתאני" ב-1903 וסיים לימודיו בגימנסיה הקלסית בעירו ואת הפקולטה לפילוסופיה בזאגרב. היה מורה בבית ספר תיכון ולבסוף יועץ ומפקח ברשויות החינוך. היה פעיל באגודות יהודיות שונות ובין מייסדי האגודה האקדמית הספרדית אספראנסה בזאגרב ונבחר לנשיא הכבוד שלה. השתתף בעתונים וכתבי עת יהודיים רבים ביוגוסלביה, לפני מלחמת העולם השנייה, וכיום הוא ממשיך בפעולתו זו ב"יברייסקי אלמנך" וב"יברייסקי פרגלד" (סקירה יהודית). פרסם מאמרים אחדים על ההיסטוריה של היהודים הספרדיים. הוא עסק באיסוף חומר על הפולקלור הספרדי ומתעניין, בין היתר, בפתגמים ומימרות. מתגורר בסרייבו.

Ruševine starog geta u Sarajevu
Remains of old Ghetto in Sarajevo

פתגמים ומימרות

של היהודים הספרדיים בבוסניה והרצגובינה